

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ATANASIJA RANTA [ATHANASIOS RANTOS]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 7. septembrī¹

Lieta C-371/22

G sp. z o.o.
pret
W S.A.

(*Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Elektroenerģijas iekšējais tirgus – Direktīva 2009/72/EK – 3. panta 5. un 7. punkts – Patērētāju aizsardzība – Lietotāja tiesības, ievērojot līguma noteikumus un nosacījumus, viegli pāriet pie jauna piegādātāja – Elektroenerģijas piegādes līgums uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, ko noslēdzis mazais uzņēmums – Līgumsods par līguma pirmstermiņa izbeigšanu – Līgumsoda apmērs, kas atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām – Valsts tiesību akti, kuros ir ļauts izbeigt līgumu, “sedzot tikai tās izmaksas un kompensācijas, kas izriet no līguma satura”

I. Ievads

1. Direktīvas 2009/72/EK², ar ko nosaka kopīgus noteikumus attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu, 3. panta 5. un 7. punktā ir paredzēts, ka gadījumā, ja lietotājs, kas izmanto elektroenerģiju, vēlas mainīt piegādātāju, ievērojot līguma noteikumus un nosacījumus, šīs tiesības tam tiek piešķirtas nediskriminējoši attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku un tas var viegli pāriet pie jauna piegādātāja.

2. Vai līgumsods, kuru mazajam uzņēmumam piemērojis tā iepriekšējais piegādātājs par elektroenerģijas piegādes līguma, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, pirmstermiņa izbeigšanu, lai mainītu piegādātāju, un kura apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav tikusi patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, ir saderīgs ar šī lietotāja tiesībām viegli mainīt piegādātāju šīs direktīvas 3. panta 5. un 7. punkta izpratnē? Tāds būtībā ir jautājums, kuru uzdevusi *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija).

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 55. lpp.).

3. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *G sp. z o.o.*, uzņēmumu, kurā strādā mazāk nekā 50 darbinieku (turpmāk tekstā – “sabiedrība G”), un *W S.A.*, elektroenerģijas piegādātāju (turpmāk tekstā – “piegādātājs W”), par līgumsoda samaksu par elektroenerģijas piegādes līguma starp šīm abām pusēm pirmstermiņa izbeigšanu.

4. Izskatāmajā lietā Tiesai pirmo reizi būs jāspriež par Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkta interpretāciju. Lai atbildētu uz uzdoto jautājumu, elektroenerģijas iekšējā tirgus pareizas darbības kontekstā būs jāatrod līdzsvars starp lietotājam atzītajām tiesībām viegli pāriet pie jauna piegādātāja, no vienas puses, un iepriekšējā piegādātāja tiesībām saņemt kompensāciju par tās elektroenerģijas neizmantošanu, kuru lietotājs bija apņēmis no tā iegādāties saskaņā ar līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, no otras puses.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 2009/72

5. Saskaņā ar Direktīvas 2009/72 1., 3., 42., 52. un 57. apsvērumu:

“(1) Elektroenerģijas iekšējais tirgus, ko pakāpeniski ievieš kopš 1999. gada, tiek veidots, lai visiem patērētājiem Eiropas Savienībā būtu izvēles iespējas – neatkarīgi no tā, vai šie patērētāji ir iedzīvotāji vai uzņēmumi, rastos jaunas uzņēmējdarbības izdevības, attīstītos pārrobežu tirdzniecība, tādējādi paaugstinot efektivitāti, panākot konkurētspējīgākas cenas un labāku pakalpojuma kvalitāti, kā arī sniedzot ieguldījumu piegādes drošuma un ilgtspējas pilnveidē.

[..]

(3) Līgumā garantētās brīvības Savienības pilsoņiem – *inter alia*, brīva preču aprite, brīvība veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība – ir sasniedzamas vienīgi pilnībā atvērta tirgū, kas ļauj visiem patērētājiem brīvi izvēlēties piegādātājus un visiem piegādātājiem brīvi veikt piegādes lietotājiem.

[..]

(42) Visām Kopienas rūpniecības un tirdzniecības nozarēm, tostarp mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, un visiem Savienības pilsoņiem, kas izmanto iekšējā tirgus saimniecisko labumu, vajadzētu būt arī iespējai izmantot augstu patērētāju aizsardzības līmeni, un jo īpaši taisnīguma, konkurētspējas un nodarbinātības netiešas veicināšanas nolūkā arī māsaimniecību lietotājiem un, ja dalībvalstis to uzskata par vajadzīgu, mazajiem uzņēmumiem vajadzētu būt iespējai izmantot valsts pakalpojumu garantijas, jo īpaši attiecībā uz piegādes drošumu un saprātīgiem tarifiem. Tāpat šiem lietotājiem būtu vajadzīga iespēja izmantot tiesības uz izvēli, taisnīgumu, pārstāvniecību un domstarpību izšķiršanas mehānismus.

[..]

(52) Patērētājiem būtu jādara pieejama skaidra un saprotama informācija par viņu tiesībām saistībā ar enerģētikas nozari. [..]

[..]

(57) Godīgas konkurences veicināšanai un vieglai dažādu piegādātāju pieejamībai, kā arī jauna veida elektroenerģijas ražošanas sekmēšanai vajadzētu būt īpaši svarīgiem faktoriem dalībvalstīs, lai ļautu patērētājiem pilnībā izmantot iespējas, ko piedāvā liberalizēts elektroenerģijas iekšējais tirgus.”

6. Šīs direktīvas 1. pantā “Priekšmets un darbības joma” ir noteikts:

“Ar šo direktīvu paredz kopīgus noteikumus elektroenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un piegādei, kā arī patērētāju aizsardzības noteikumus, lai Kopienā uzlabotu un integrētu konkurētspējīgus elektroenerģijas tirgus. Ar to nosaka normas, kas attiecas uz elektroenerģijas nozares organizāciju un darbību, atvērtu piekļuvi tirgum, kritērijiem un procedūrām, kuras piemēro konkursiem un atļauju piešķiršanai, kā arī uz sistēmu vadīšanu. Tā arī nosaka elektroenerģijas patērētāju vispārējās saistības un tiesības un precizē konkurences prasības.”

7. Minētās direktīvas 2. panta “Definīcijas” 7. punktā, 9.–12. punktā un 19. punktā ir paredzēts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

7) “lietotājs” ir elektrības vairumtirgotājs vai tiešais lietotājs;

[..]

9) “tiešais lietotājs” ir lietotājs, kas pērk elektroenerģiju paša patēriņam;

10) “mājsaimniecību lietotājs” ir lietotājs, kas pērk elektroenerģiju mājsaimniecības patēriņam, bet ne saimnieciskai vai profesionālai darbībai;

11) “lietotājs, kas nav mājsaimniecību lietotājs” ir fiziska vai juridiska persona, kur[a] pērk elektroenerģiju patēriņam, kas nav mājsaimniecības patēriņš; tas ietver ražotājus un vairumtirgotājus;

12) “tiesīgais lietotājs” ir lietotājs, kam ir tiesības pirkt elektroenerģiju no brīvi izvēlēta piegādātāja 33. panta nozīmē;

[..]

19) “piegāde” ir elektroenerģijas pārdošana, tostarp tālākpārdošana, lietotājiem.”

8. Šīs pašas direktīvas 3. panta “Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības un lietotāju aizsardzība” 3.–5. punktā un 7. punktā ir noteikts:

“3. Dalībvalstis nodrošina, ka visi mājsaimniecību lietotāji un, ja dalībvalstis uzskata par vajadzīgu, mazie uzņēmumi, (t.i., uzņēmumi, kuros strādā mazāk nekā 50 darbiniek[u] un kuru

gada apgrozījums vai bilance nepārsniedz EUR 10 miljonus), var saņemt universālo pakalpojumu, kas ietver tiesības saņemt konkrētas kvalitātes elektroenerģiju savā teritorijā par saprātīgām, viegli un skaidri salīdzināmām, pārskatāmām un nediskriminējošām cenām. [..]

4. Dalībvalstis nodrošina, ka visiem lietotājiem ir tiesības saņemt elektroenerģiju no piegādātāja, ja piegādātājs tam piekritt, neatkarīgi no tā, kurā dalībvalstī piegādātājs ir reģistrēts, ja piegādātājs ievēro spēkā esošos tirdzniecības un balansēšanas noteikumus. [..]

5. Dalībvalstis nodrošina, ka:

a) ja lietotājs, ievērojot līguma noteikumus, vēlas mainīt piegādātāju, attiecīgais(-ie) operators(-i) maiņu veic trīs nedēļās [..]

[..].

Dalībvalstis nodrošina, ka šā punkta pirmās daļas a) un b) apakšpunktā minētās tiesības nediskriminējoši piešķir visiem lietotājiem attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku.

[..]

7. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu tiešos lietotājus, un jo īpaši nodrošina pietiekamu aizsardzību neaizsargātiem lietotājiem. Šajā sakarā katra dalībvalsts definē neaizsargāta lietotāja jēdzienu, kas var būt ar atsauci uz enerģētisko nabadzību un, *inter alia*, uz aizliegumu krīžu laikā atslēgt šādus lietotājus. Dalībvalstis nodrošina, ka tiek piemērotas ar neaizsargātiem lietotājiem saistītās tiesības un pienākumi. Tās jo īpaši veic pasākumus, lai aizsargātu tiešos lietotājus attālos apgabalos. Tās nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un domstarpību izšķiršanas kārtību. Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie lietotāji var viegli pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz māsaimniecību lietotājiem minētie pasākumi ietver I pielikumā minētos pasākumus.”

9. Direktīvas 2009/72 33. panta “Tirdzniecības un savstarpīgums” 1. punkts ir izteikts šādi:

“Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie lietotāji ir:

[..]

c) no 2007. gada 1. jūlija – visi lietotāji.”

10. Šīs direktīvas I pielikuma “Patērētāju aizsardzības pasākumi” 1. punktā ir noteikts:

“Neskarot Kopienas noteikumus par patērētāju aizsardzību, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (1997. gada 20. maijs) par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem ^[3] un Padomes Direktīvu 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos ^[4], šīs direktīvas 3. pantā minētie pasākumi ir paredzēti, lai nodrošinātu to, ka lietotāji:

a) ir tiesīgi slēgt līgumu ar elektroenerģijas piegādātāju, kurā norādīt[s]:

³ OV 1997, L 144, 19. lpp.

⁴ OV 1993, L 95, 29. lpp.

[..]

- līguma darbības ilgums, pakalpojumu un līguma atjaunošanas un pārtraukšanas noteikumi un tas, vai ir atļauta līguma laušana bez maksas,

[..].

Nosacījumi ir taisnīgi un labi zināmi iepriekš. Jebkurā gadījumā šī informācija būtu jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. [..]

[..]

- e) nemaksā par piegādātāja maiņu;

[..].”

11. No 2021. gada 1. janvāra Direktīva 2009/72 ir atcelta un aizstāta ar Direktīvu (ES) 2019/944⁵ saskaņā ar tās 72. panta pirmo daļu.

2. Direktīva 2019/944

12. Direktīvas 2019/944 2. panta “Definīcijas” 16.–18. punktā ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

- 16) “līguma izbeigšanas maksa” ir maksa vai soda nauda, ko piegādātāji vai tirgus dalībnieki, kas iesaistīti agregēšanā, piemēro lietotājiem par elektroenerģijas piegādes vai pakalpojumu līguma izbeigšanu;
- 17) “piegādātāja maiņas maksa” ir maksa vai soda nauda par piegādātāju vai tirgus dalībnieku, kas iesaistīti agregēšanā, maiņu, tostarp līguma izbeigšanas maksa, ko piegādātāji vai tirgus dalībnieki, kas iesaistīti agregēšanā, vai sistēmas operatori tieši vai netieši piemēro lietotājiem;
- 18) “agregēšana” ir funkcija, ko veic fiziska vai juridiska persona, kas apvieno vairāku lietotāju slodzes vai saražoto elektroenerģiju, lai to pārdotu, pirktu vai izolētu jebkurā elektroenerģijas tirgū.”

13. Minētās direktīvas 12. panta “Maiņas tiesības un noteikumi par maksām saistībā ar maiņu” 2. un 3. punktā ir paredzēts:

“2. Dalībvalstis nodrošina, ka vismaz no māsaimniecības lietotājiem un mazajiem uzņēmumiem neiekasē nekādu maksu saistībā ar maiņu.

3. Atkāpjoties no 2. punkta, dalībvalstis var izvēlēties atļaut piegādātājiem vai tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti agregēšanā, iekasēt no lietotājiem maksu par līguma izbeigšanu, ja minētie lietotāji

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (OV 2019, L 158, 125. lpp.).

pēc savas vēlēšanās izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumus ar fiksētu termiņu, fiksētu cenu pirms līguma termiņa beigām, ar noteikumu, ka šādas maksas ir paredzētas līgumā, kuru patērētājs pēc savas vēlēšanās noslēdzis, un ka lietotājs par šādām maksām ir skaidri informēts pirms līguma noslēgšanas. Šādas maksas ir samērīgas un nepārsniedz tiešos ekonomiskos zaudējumus, kas rodas piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, saistībā ar to, ka lietotājs izbeidz līgumu, ieskaitot izmaksas par visām grupētajām investīcijām vai pakalpojumiem, kas jau sniegti lietotājam saskaņā ar līgumu. Pierādīšanas pienākums par tiešo ekonomisko zaudējumu ir piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, un regulatīvā iestāde vai jebkura cita kompetentā valsts iestāde uzrauga līguma izbeigšanas maksu pieļaujamību.”

B. Polijas tiesības

14. 1997. gada 10. aprīļa *ustawa – Prawo energetyczne* (Enerģētikas likums)⁶, redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “Enerģētikas likums”), 4.j panta 3.a punktā ir noteikts:

“Tiešais lietotājs var izbeigt līgumu, kurš noslēgts uz noteiktu laiku un saskaņā ar kuru enerģētikas uzņēmums tam piegādā gāzveida kurināmo vai elektroenerģiju, un tas notiek, sedzot tikai tās izmaksas un kompensācijas, kas izriet no līguma satura, un nosūtot rakstveida paziņojumu enerģētikas uzņēmumam.”

15. 1964. gada 23. aprīļa *ustawa – Kodeks cywilny* (Civilkodekss)⁷, redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “Civilkodekss”), 483. panta 1. punktā ir noteikts:

“Līgumā var paredzēt, ka zaudējumu, kas radušies nefinansiālu saistību neizpildes vai nepienācīgas izpildes dēļ, atlīdzināšana tiek veikta, samaksājot noteiktu summu (līgumsods).”

16. Civilkodeksa 484. pantā ir paredzēts:

“§1. Saistību neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā kreditoram maksājamais līgumsods, neatkarīgi no nodarītā kaitējuma apmēra, nedrīkst pārsniegt šim nolūkam paredzēto summu. Prasība par zaudējumu atlīdzību, kas pārsniedz noteiktā soda apmēru, nav pieņemama, ja vien puses nav vienojušās citādi.

§2. Ja būtiska saistību daļa ir izpildīta, parādnieks var lūgt samazināt līgumsodu; tas pats attiecas uz gadījumiem, kad līgumsods ir acīmredzami pārmērīgs.”

III. Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

17. 2010. gada 1. janvārī sabiedrība G, kas atbilstoši Polijas tiesībām ir mazais uzņēmums, kurā strādā mazāk nekā 50 darbinieku⁸, ar piegādātāju W noslēdza vispārēju līgumu uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, saskaņā ar kuru piegādātājs W apņēmas piegādāt elektroenerģiju lauku tūrisma saimniecībai, kas atrodas K. (Polija) (turpmāk tekstā – “attiecīgais līgums”).

⁶ 1997. gada *Dz. U.*, Nr. 54, 348. pozīcija.

⁷ 1964. gada *Dz. U.*, Nr. 16, 93. pozīcija.

⁸ Saskaņā ar Direktīvas 2009/72 3. panta 3. punktu “mazais uzņēmums” šīs direktīvas izpratnē ir uzņēmums, kurā strādā mazāk nekā 50 darbinieku un kura gada apgrozījums vai bilance nepārsniedz 10 miljonus EUR.

18. 2015. gada 23. februārī sabiedrība G un piegādātājs W noslēdza vienošanos, ar kuru šī sabiedrība apņēmas turpināt attiecīgo līgumu vismaz līdz 2016. gada 31. decembrim. Šajā vienošanās dokumentā minētās puses vienojās, ka tām būs tiesības izbeigt attiecīgo līgumu, paziņojot par to sešus mēnešus iepriekš, sākot no paziņojuma par līguma izbeigšanu, kas stāsies spēkā kalendārā gada beigās, datuma, un ka gadījumā, ja sabiedrība G izbeigs šo līgumu pirms termiņa beigām, piegādātājs W varēs pieprasīt samaksāt summu, kura atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām (turpmāk tekstā – “līgumsods”)⁹.

19. 2015. gada 30. janvārī sabiedrība G noslēdza piegādes līgumu ar citu elektroenerģijas piegādātāju – Z S.A. – attiecībā uz to pašu lauku tūrisma saimniecību. Šis piegādātājs, pamatojoties uz sabiedrības G tam piešķirto pilnvarojumu, 2015. gada 25. februārī informēja piegādātāju W par šī jaunā līguma noslēgšanu un, ja tas nepiekrītu jaunajai situācijai, paziņoja tam par attiecīgā līguma izbeigšanu.

20. 2016. gada 9. martā piegādātājs W nosūtīja sabiedrībai G paziņojumu par parādu 63 959,70 Polijas zlotu (PLN) (pieteikuma iesniegšanas datumā – aptuveni 15 372 EUR)¹⁰ kā līgumsodu, kura samaksa bija jāveic vēlākais līdz 2016. gada 23. martam. Tā kā sabiedrība G līdz minētajam datumam nebija veikusi minēto maksājumu, 2016. gada 21. novembrī piegādātājs W cēla prasību *Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie* (Galvaspilsētas Varšavas rajona tiesa Varšavā, Polija), lūdzot piespriest minētajai sabiedrībai samaksāt tai iepriekš minēto summu kā līgumsodu, pieskaitot likumiskos procentus, kas aprēķināti no 2016. gada 24. marta līdz attiecīgās summas samaksas dienai.

21. Ar 2020. gada 7. februāra spriedumu šī tiesa minēto prasību apmierināja. Tā it īpaši uzskatīja, ka pēc tam, kad sabiedrība G bija nomainījusi elektroenerģijas piegādātāju, attiecīgais līgums tika izbeigts pirms tā termiņa beigām, kas piegādātājam W ļāva pieprasīt līgumsoda samaksu Civilt kodeksa 483. panta 1. punkta izpratnē. Šajā ziņā minētā tiesa uzskatīja, ka saskaņā ar šī kodeksa 484. panta 1. punktu prasība par līgumsodu, ko iesniedzis šis piegādātājs, nav atkarīga no pierādījumiem par zaudējumu esamību un ka šis sods bija paredzēts attiecīgajā līgumā piegādātāja maiņas gadījumā, un tā apmērs atbilst šī līguma noteikumiem.

22. Sabiedrība G pārsūdzēja šo spriedumu *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa), kas ir iesniedzējtiesa, it īpaši apgalvojot, ka saskaņā ar Direktīvas 2009/72 3. panta 5. punktu līgumsods tai neesot bijis jāpiemēro. Šī sabiedrība arī apgalvoja, ka piegādātājam W nav nodarīts reāls kaitējums, bet tas tikai ir zaudējis priekšrocību, ko tas būtu varējis iegūt un kas atbilst tās deklarētajam elektroenerģijas iegādes apjomam. Savukārt piegādātājs norādīja, ka atbilstoši Civilt kodeksa 484. panta 1. punktam līgumsoda apmērs nav atkarīgs no nodarītā kaitējuma apmēra.

23. Pirmām kārtām, iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punktu tiešais lietotājs var izbeigt uz noteiktu laiku noslēgtu elektroenerģijas piegādes līgumu, sedzot tikai tās izmaksas un kompensācijas, kuras izriet no līguma satura. Šajā likumā neesot noteikts neviens

⁹ No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka atbilstoši vienošanās 4. panta 4. punktam, “ja 1. pantā minētie līgumi tiek izbeigti pirms tā laikposma beigām, uz kādu noslēgts šis līgums, [piegādātājs W] pieprasa lietotājam samaksāt summu, kas atbilst starpībai starp elektroenerģijas, kuru lietotājs deklarējis 1. punktā, vērtību, kas aprēķināta saskaņā ar 2. pantā noteikto tarifu, un elektroenerģijas, ko tas ir patērējis līdz līguma izbeigšanai, vērtību, kas aprēķināta saskaņā ar 2. pantā noteikto cenu, ja šai starpībai ir pozitīva vērtība”. Turklāt šajā vienošanās dokumentā sabiedrība G paziņoja par noteikta elektroenerģijas daudzuma iepirkšanu no piegādātāja W.

¹⁰ No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka attiecīgajā līgumā ir noteikta elektroenerģijas cena 261,06 PLN par megavatstundu (MWh) (pieteikuma iesniegšanas datumā – aptuveni 61,24 EUR) laikposmam no 2015. gada 1. marta līdz 2016. gada 31. decembrim un ka sabiedrībai G no piegādātāja W šajā laikposmā bija jāiegādājas 245 MWh, un tas rada kopējo summu 63 959,70 PLN (pieteikuma iesniegšanas datumā - aptuveni 15 372 EUR), kas atbilst prasītajam līgumsodam.

kritērijs šo izmaksu un kompensāciju aprēķināšanai, ciktāl tajā nav atsauces uz to samērīgumu un nav izslēgta iespēja pieprasīt vienotas likmes kompensāciju. Savas līgumu slēgšanas brīvības ietvaros puses varot noteikt izmaksas un kompensācijas, kas saistītas ar elektroenerģijas piegādes līguma pirmstermiņa izbeigšanu, tostarp līgumsoda piemērošanu. Šāds līgumsods Civilkodeksa izpratnē esot maksājams kreditoram šim nolūkam paredzētās summas apmērā neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir nodarītais kaitējums, un valsts tiesa pēc savas ierosmes to nevarot samazināt, jo pusei, kas iesniedz par to lūgumu, ir jāuzņemas pierādīšanas pienākums un jāpierāda, ka tā apmērs ir pārmērīgs. Attiecībā uz mazajiem uzņēmumiem, tā kā Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punktā nav atsauces uz patērētāju aizsardzību, līgumsoda negodīgumu nevarot izvērtēt. Turklāt šajā likumā neesot paredzēta iespēja pēc savas ierosmes samazināt līgumsodu profesionālajiem lietotājiem.

24. Šī tiesa vēlas noskaidrot, vai valsts tiesību akti atbilst Savienības tiesībām, jo saskaņā ar Direktīvas 2009/72 3. panta 5. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka tiesības mainīt elektroenerģijas piegādātāju lietotājiem tiek piešķirtas nediskriminējoši attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku. Turklāt, lai gan šī panta 7. punktā ir paredzēts, ka tiesīgajam lietotājam ir jābūt iespējai viegli pāriet pie jauna piegādātāja, un tādējādi norādīts uz nepieciešamību saglabāt atbilstošu samērīgumu attiecībā uz izmaksām, šajā tiesību normā nav minētas ne soda naudas, ne kompensācijas. Ja patērētājam faktiski tiek piemērots finansiāli neizdevīgs apgrūtinājums, tā apmērs nedrīkst būt diskriminējošs līdzeklis pret citiem elektroenerģijas piegādātājiem, kas izraisītu to, ka lietotājam nebūtu faktiskas iespējas mainīt piegādātāju.

25. Minētā tiesa piebilst – lai gan pamatlietā *ratione temporis* ir piemērojama Direktīva 2009/72, Direktīvā 2019/944, ar kuru tā ir aizstāta, ir sniegti precizējumi par tiesībām brīvi mainīt elektroenerģijas piegādātāju, kuriem esot nozīme pirmās minētās direktīvas interpretācijā. Šajā ziņā šī pati tiesa atsauces uz Direktīvas 2019/944 4. pantu un 12. panta 3. punktu, proti, tiesību normām, saskaņā ar kurām tad, ja no mazā uzņēmuma tiek iekasēta maksa par elektroenerģijas piegādātāja maiņu, šīm maksām ir jābūt samērīgām un tās nedrīkst pārsniegt tiešos ekonomiskos zaudējumus, kas rodas piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kurš iesaistīts agregēšanā, tāpēc ka lietotājs izbeidz līgumu.

26. Šī pati tiesa no tā secina, ka valsts tiesību aktos paredzētā iespēja piemērot līgumsodu neatkarīgi no nodarītā kaitējuma nozīmīguma bez skaidriem un precīziem kritērijiem attiecībā uz šī soda aprēķināšanu varētu apdraudēt aizsardzības mērķi, kas paredzēti Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punktā un Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punktā, faktiski ierobežojot lietotāja brīvību izbeigt savu elektroenerģijas piegādes līgumu.

27. Otrām kārtām, iesniedzējtiesa izvērtē elektroenerģijas piegādātāja iespēju līgumiskā ceļā noteikt lietotājam maksu par līguma izbeigšanu pirms termiņa beigām, ja šī maksa faktiski atbilst izmaksām par elektroenerģiju, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, ņemot vērā Direktīvas 2009/72 mērķi – iespēju viegli un bez diskriminācijas mainīt piegādātāju – un nepieciešamību ievērot samērīguma principu. Šajā ziņā šī tiesa uzskata, ka Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punktā ir sniegtas noderīgas norādes par Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkta interpretāciju, neizslēdzot iespēju piemērot maksas, kurām tomēr jābūt samērīgām. Minētā tiesa šaubās par tādu līguma noteikumu likumību, kuros ir paredzēts, ka maksas, kuras saistītas ar līguma uz noteiktu laiku pirmstermiņa izbeigšanu, atbilst parādam, kas ir līdzvērtīgs nepatērētās elektroenerģijas daudzumam, kuru lietotājs potenciāli būtu varējis izmantot atlikušajā līguma darbības laikā, un par iespēju šīs maksas aprēķināt, atsaucoties uz *take or pay* veida klauzulu. Šī pati tiesa vēlas noskaidrot, vai šāds mehānisms būtībā nebūtu šķērslis elektroenerģijas piegādātāja faktiskai maiņai. Ja līgumsoda apmērs atbilst

izmaksām par elektroenerģiju, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, tad attiecībā uz lietotāju līguma pirmstermiņa izbeigšanas sekas esot salīdzināmas ar sekām, kādas izraisītu līgumattiecību turpināšana ar piegādātāju. Šādā situācijā lietotājs, kurš vēlas izbeigt līgumu, tomēr, iespējams, izvēlētos saglabāt līgumattiecības, kuras tas uzskata par neizdevīgām, un piegādātājs savukārt būtu pārliecināts, ka katrā ziņā gūs finansiālu labumu visā līguma darbības laikā. Šāds sods nozīmējot, ka viss finansiālais risks, kas saistīts ar līguma izbeigšanu, tiek uzlikts lietotājam, un tādējādi tas esot acīmredzami pārmērīgs.

28. Iesniedzējtiesa norāda, ka tajā pašā laikā elektroenerģijas piegādātājs, kad tas iegūst lietotāju, uzņemas dažādas izmaksas, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar elektroenerģijas iepirkšanu. Rodoties jautājums, kā aprēķināt elektroenerģijas piegādātāja tiešos ekonomiskos zaudējumus gadījumā, ja lietotājs izbeidz līgumu pirms termiņa, proti, vai ir jāņem vērā izmantotās elektroenerģijas cena vai arī elektroenerģijas pārvades vai sadales pakalpojuma sniegšanas cena. Šajā ziņā, lai izvairītos no sūdzībām par diskrecionāru un patvaļīgu piemērošanu, vienlaikus taisnīgi sadalot pierādīšanas pienākumu, un lai nodrošinātu valsts tiesību aktu atbilstību Direktīvai 2009/72, esot jāizvērtē, vai Enerģētikas likuma noteikumos būtu skaidri jāparedz tādu maksu aprēķināšanas veids, kuras saistītas ar elektroenerģijas piegādes līguma, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, pirmstermiņa izbeigšanu.

29. Šādos apstākļos *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai [Direktīvas 2009/72] 3. panta 5. un 7. punkts, kuros ir noteikts pienākums nodrošināt, ka elektroenerģijas lietotāja (mazā uzņēmēja) tiesības tiek īstenotas, respektējot principu, saskaņā ar kuru elektroenerģijas piegādātāja maiņas gadījumā tiesīgie lietotāji var viegli pāriet pie jauna piegādātāja, kā arī tas, ka šī maiņa notiek nediskriminējoši attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj iespēju piemērot elektroenerģijas lietotājam līgumsodu par tāda elektroenerģijas piegādes līguma izbeigšanu, kas noslēgts uz noteiktu laiku, ja lietotājs vēlas mainīt elektroenerģijas piegādātāju, neatkarīgi no radušos zaudējumu apmēra ([Civillkodeksa] 483. panta 1. punkts un 484. panta 1. un 2. punkts), kā arī neparedzot Enerģētikas likumā ([4.j panta 3.a punkts]) nekādus kritērijus šo maksu aprēķināšanai un mīkstināšanai?
- 2) Vai [Direktīvas 2009/72] 3. panta 5. un 7. punkts, kuros ir noteikts pienākums nodrošināt, ka elektroenerģijas piegādātāja maiņas gadījumā elektroenerģijas lietotāja (mazā uzņēmēja) tiesības tiek īstenotas nediskriminējoši attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku, respektējot principu, saskaņā ar kuru tiesīgie lietotāji var viegli pāriet pie jauna piegādātāja, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu līguma noteikumu interpretāciju, kas gadījumā, ja elektroenerģijas piegādes līgums, kurš noslēgts ar piegādātāju uz noteiktu laiku, tiek izbeigts pirms termiņa, ļauj iekasēt no lietotājiem (mazajiem uzņēmējiem) maksu, kas faktiski atbilst tās elektroenerģijas cenai, kura nav tikusi patērēta līdz līguma [sākotnējā] termiņa beigām saskaņā ar “saņem vai maksā” (*take or pay*) principu?”

30. Rakstveida apsvērumus Tiesā iesniedza Polijas un Grieķijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

IV. Juridiskā analīze

31. Ar abiem prejudiciālajiem jautājumiem, kuri jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādus valsts tiesību aktus, saskaņā ar kuriem tad, ja mazais uzņēmums, lai mainītu elektroenerģijas piegādātāju, pirms termiņa izbeidz piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, šim uzņēmumam var nākties maksāt līgumsodu situācijā, kad šajos tiesību aktos ir noteikts, ka šis līgumsods ir maksājams neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir iepriekšējam piegādātājam nodarītais kaitējums, lai gan minētajos tiesību aktos nav noteikts neviens kritērijs minētā līgumsoda aprēķināšanai vai samazināšanai un ir pieļauts, ka šī paša soda apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām.

32. Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka sabiedrība G ir mazais uzņēmums, kas noslēdzis attiecīgo līgumu, lai piegādātu elektroenerģiju lauku tūrisma saimniecībai. Saskaņā ar līguma noteikumiem 2016. gada 9. martā piegādātājs W, lai mainītu piegādātāju, pieprasīja sabiedrībai G samaksāt līgumsodu par minētā līguma pirmstermiņa izbeigšanu tādā apmērā, kas atbilst tās nepatērētās elektroenerģijas cenai, kuru šī sabiedrība bija apņēmusies no tā iegādāties līdz šī paša līguma termiņa beigām. Kā norāda iesniedzējtiesa, valsts tiesību akti ļauj izbeigt uz noteiktu laiku noslēgtu līgumu, sedzot tikai tās izmaksas un kompensācijas, kuras izriet no līguma satura, tomēr neprecizējot kritērijus, kas jāņem vērā to aprēķināšanai, un neparedzot iespēju pēc savas ierosmes samazināt līgumsodu, izņemot pēc attiecīgās puses lūguma, kurai esot jāpierāda, ka sods ir pārmērīgs. Turklāt saskaņā ar valsts tiesību aktiem līgumsoda apmērs nav atkarīgs no nodarītā kaitējuma apmēra. Šī tiesa vēlas noskaidrot, vai šādi tiesību akti atbilst Direktīvas 2009/72 3. pantam, kurā konkrēti ir noteikti dalībvalstu pienākumi attiecībā uz patērētāju aizsardzību¹¹, it īpaši šī panta 5. un 7. punktam, kurus Tiesa vēl nav interpretējusi.

33. Iesākumā jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi un nolūks¹².

34. Šajā ziņā, pirmām kārtām, par minēto tiesību normu *formulējumu* Direktīvas 2009/72 3. panta 5. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja lietotājs, “ievērojot līguma noteikumus”, vēlas mainīt piegādātāju, attiecīgais(-ie) operators(-i) maiņu veic trīs nedēļās¹³ un ka šīs tiesības nediskriminējoši piešķir visiem lietotājiem attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku. Turklāt šī panta 7. punktā papildus tam, ka tas pirmšķietami galvenokārt un konkrēti attiecas uz “neaizsargātiem lietotājiem”, vispārīgāk ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem, un nodrošina, ka “tiesīgie lietotāji” var “viegli pāriet pie jauna piegādātāja”. 7. punktā ir arī noteikts, ka “vismaz attiecībā uz māsaimniecību lietotājiem” šie pasākumi ietver I pielikumā minētos pasākumus.

35. Saskaņā ar Direktīvas 2009/72 2. panta 12. punktu “tiesīgais lietotājs” ir lietotājs, kam ir tiesības pirkt elektroenerģiju no brīvi izvēlēta piegādātāja šīs direktīvas 33. panta nozīmē. Kā noteikts pēdējā minētā panta 1. punkta c) apakšpunktā, no 2007. gada 1. jūlija jēdziens “tiesīgie

¹¹ Skat. spriedumu, 2020. gada 23. janvāris, *Energiavirasto* (C-578/18, EU:C:2020:35, 23. punkts).

¹² Skat. it īpaši spriedumu, 2023. gada 22. jūnijs, *Pankki S* (C-579/21, EU:C:2023:501, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹³ Kā Komisija norādījusi rakstveida apsvērumos, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka attiecīgajā līgumā bija paredzēts nevis trīs nedēļas, bet gan sešu mēnešu izbeigšanas termiņš, skaitot no paziņojuma par līguma izbeigšanu, kas stājas spēkā kalendārā gada beigās, datuma. Tomēr, tā kā izskatāmajā lietā uzdotie jautājumi neattiecas uz līguma izbeigšanas termiņa ilgumu, šo jautājumu tālāk neizskatīšu.

lietotāji” ietver “visus lietotājus”. Līdz ar to dalībvalstīm visiem lietotājiem, tostarp mazajiem uzņēmumiem, neatkarīgi no to neaizsargātības ir jānodrošina iespēja viegli pāriet pie jauna elektroenerģijas piegādātāja.

36. Tādējādi no Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkta teksta izriet, ka elektroenerģijas piegādātāja klientam ir jābūt aizsargātam, ja tas vēlas mainīt piegādātāju. Tajā pašā laikā, lai gan šajās tiesību normās nav ne skaidri norādīta iepriekšējā piegādātāja iespēja pieprasīt samaksāt līgumsodu par līguma pirmstermiņa izbeigšanu, ne arī *a fortiori* norādīti kritēriji, kuri ir jāņem vērā, lai aprēķinātu šī soda apmēru, minētā panta 5. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka ir jāievēro līgumu noteikumi un nosacījumi.

37. Tādējādi uzskatu, ka atbilstoši Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkta formulējumam principā nevar izslēgt, ka elektroenerģijas piegādes līgumā ir paredzēts, ka lietotājam tiek piemērots līgumsods līguma, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā, ja šis lietotājs vēlas mainīt piegādātāju. Tomēr saskaņā ar šīm tiesību normām šī līgumsoda apmērs minētajam lietotājam nedrīkst atņemt reālu iespēju viegli mainīt piegādātāju.

38. Otrām kārtām, saistībā ar *kontekstu*, kādā iekļaujas Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkts, ir jākonstatē, pirmkārt, ka šī panta 7. punkta pēdējā teikumā ir atsauce uz šīs direktīvas I pielikumā uzskaitītajiem patērētāju aizsardzības pasākumiem, kuri dalībvalstīm ir jāveic “vismaz” attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem. Šī pielikuma 1. punkta a) apakšpunktā it īpaši ir paredzēts, ka lietotāji ir tiesīgi slēgt tādu līgumu ar elektroenerģijas piegādātāju, kurā precizēts, vai līguma laušana bez maksas ir atļauta. Turklāt saskaņā ar šo tiesību normu līgumu nosacījumiem ir jābūt taisnīgiem un labi zināmiem iepriekš, un jebkurā gadījumā šī informācija būtu jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. Minētā pielikuma 1. punkta e) apakšpunktā ir precizēts, ka lietotāji nemaksā par piegādātāja maiņu. Tādējādi no šīm tiesību normām izriet, ka “vismaz mājsaimniecību lietotāji” nesedz nekādu maksu, ja tie maina elektroenerģijas piegādātāju, tostarp tad, ja piegādes līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

39. Šajā gadījumā nav strīda par to, ka sabiedrība G ietilpst jēdzienos “lietotājs”, “tiešais lietotājs” un “tiesīgais lietotājs”, kuri ir definēti attiecīgi Direktīvas 2009/72 2. panta 7., 9. un 12. punktā, kā arī jēdzienā “lietotājs, kas nav mājsaimniecību lietotājs” šī panta 11. punkta izpratnē, kas attiecas uz fizisku vai juridisku personu, kura pērk elektroenerģiju patēriņam, kas nav mājsaimniecības patēriņš. Proti, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka sabiedrība G, kas ir noslēgusi attiecīgo līgumu, lai apgādātu lauku tūrisma saimniecību, ir rīkojusies profesionālās darbības ietvaros¹⁴.

40. Tajā pašā laikā šī sabiedrība neietilpst jēdzienā “mājsaimniecību lietotājs” Direktīvas 2009/72 2. panta 10. punkta izpratnē, kur tas definēts kā lietotājs, kurš pērk elektroenerģiju mājsaimniecības patēriņam. Turklāt no iesniedzējtiesas nolēmuma neizriet, ka Polijas Republika ir paredzējusi paplašināt šīs direktīvas I pielikuma piemērošanas jomu arī attiecībā uz “lietotājiem, kas nav mājsaimniecību lietotāji”. Tādējādi nešķiet, ka šī pielikuma 1. punkta a) un e) apakšpunktā paredzētās tiesību normas būtu piemērojamas tādām lietotājam,

¹⁴ Rakstveida apsvērumos Komisija apgalvo, ka būtu lietderīgi atsaukties uz tiesību normām par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, it īpaši tām, kuras paredzētas Direktīvā 93/13. Šajā ziņā jānorāda, kā paredzēts Direktīvas 93/13 desmitajā apsvērumā, ka šajā direktīvā paredzētās vienveidīgas normas negodīgu noteikumu jomā ir jāattiecinā uz “visiem līgumiem”, kas noslēgti starp “pārdevējiem” vai “piegādātājiem” un “patērētājiem”, kā tie definēti šīs direktīvas 2. panta b) un c) punktā. Saskaņā ar minētā 2. panta b) punktu “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas ir ārpus tās amata, nodarbošanās vai profesijas (skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank un BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 69. un 70. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra). Taču šajā gadījumā, tā kā sabiedrība G ir rīkojusies savas profesionālās darbības ietvaros, manuprāt, saistībā ar izskatāmo lietu nav jāatsaucas uz Direktīvu 93/13.

kas nav mājsaimniecību lietotājs, kā sabiedrībai G. No tā izriet, ka *a contrario* attiecībā uz šādu lietotāju minētajā direktīvā nav izslēgts, ka elektroenerģijas piegādes līgumā, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, varētu būt paredzēts līgumsods šī līguma pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā, lai mainītu piegādātāju.

41. Otrkārt, Direktīvas 2009/72 42. apsvērumā ir teikts, ka visām Kopienas rūpniecības un tirdzniecības nozarēm, tostarp mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, “vajadzētu būt arī iespējai izmantot augstu patērētāju aizsardzības līmeni”, it īpaši mājsaimniecību lietotājiem un, ja dalībvalstis to uzskata par vajadzīgu, mazajiem uzņēmumiem vajadzētu būt arī iespējai izmantot valsts pakalpojumu garantijas. Tādējādi darbības vārda “vajadzēt” lietojums vēlējuma izteiksmē liecina par Savienības likumdevēja nodomu atstāt dalībvalstīm rīcības brīvību, piešķirot tām tikai iespēju, nevis nosakot pienākumu piešķirt mazajiem uzņēmumiem iespēju izmantot augstu patērētāju aizsardzības līmeni. Arī šajā gadījumā, neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai, no iesniedzējtiesas nolēmuma neizriet, ka Polijas Republika ir īstenojusi šo iespēju attiecībā uz mazajiem uzņēmumiem. Šādā situācijā uzskatu, ka šī direktīva pieļauj, ka mazajam uzņēmumam tiek piemērots līgumsods uz noteiktu laiku noslēgta elektroenerģijas piegādes līguma par fiksētu cenu pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā, lai mainītu piegādātāju.

42. Turklāt jānorāda, ka Direktīvas 2019/944, ar kuru no 2021. gada 1. janvāra ir atcelta un aizstāta Direktīva 2009/72, 12. panta 2. punktā ir skaidri noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka “vismaz no mājsaimniecības lietotājiem un *mazajiem uzņēmumiem*”¹⁵ neiekasē nekādu “maksu saistībā ar maiņu”, vienlaikus šī panta 3. punktā paredzot, ka, atkāpjoties [no 2. punkta], dalībvalstis var izvēlēties atļaut piegādātājiem vai tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti agregēšanā, iekasēt no lietotājiem maksu par līguma izbeigšanu, ja minētie lietotāji pēc savas vēlēšanās izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumus *ar fiksētu termiņu* un *par fiksētu cenu* pirms līguma termiņa beigām, ar noteikumu, ka šādas maksas ir paredzētas līgumā, kuru lietotājs pēc savas vēlēšanās noslēdzis, un ka lietotājs par šādām maksām ir skaidri informēts pirms līguma noslēgšanas.

43. Šajā ziņā, no vienas puses, Direktīvas 2019/944 2. panta 16. punktā “līguma izbeigšanas maksa” ir definēta kā maksa vai soda nauda, ko piegādātāji vai tirgus dalībnieki, kuri iesaistīti agregēšanā, piemēro lietotājiem par elektroenerģijas piegādes vai pakalpojumu līguma izbeigšanu, un, no otras puses, šī panta 17. punktā ir noteikts, ka “piegādātāja maiņas maksa” ir maksa vai soda nauda par piegādātāju vai tirgus dalībnieku, kas iesaistīti agregēšanā, maiņu, *tostarp līguma izbeigšanas maksa*, kuru piegādātāji vai tirgus dalībnieki, kas iesaistīti agregēšanā, vai sistēmas operatori tieši vai netieši piemēro lietotājiem. Tādējādi šajā direktīvā piegādes līguma vienkārša izbeigšana ir nošķirta no līguma izbeigšanas, kas veikta, lai mainītu piegādātāju. No šīm tiesību normām izriet, ka saskaņā ar minēto direktīvu tādām mazajam uzņēmumam kā sabiedrība G, lai mainītu piegādātāju, ir tiesības pirms termiņa izbeigt elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, bez piegādātāja maiņas maksas un līdz ar to līguma izbeigšanas maksas.

44. Tomēr, no vienas puses, ņemot vērā pamatlietas faktu norises datumu, Direktīva 2019/944 šajā lietā nav piemērojama *ratione temporis*. No otras puses, ja šajā direktīvā ir paredzēti sīki izstrādāti noteikumi par maksām, kuras var tikt piemērotas mazajam uzņēmumam elektroenerģijas piegādes līguma pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā, tad Direktīvā 2009/72, kā it

¹⁵ Mans izcēlums.

īpaši izriet no šo secinājumu 41. punkta, šādu noteikumu nebija pat netieši. Līdz ar to, manuprāt, Direktīvas 2019/944 12. panta normas izskatāmās lietas kontekstā nevar piemērot pēc analogijas¹⁶.

45. Visbeidzot treškārt, Direktīvas 2009/72 52. apsvērumā ir teikts, ka “patērētājiem”¹⁷ būtu jādara pieejama skaidra un saprotama informācija par tā tiesībām saistībā ar enerģētikas nozari. Manuprāt, no šī apsvēruma var secināt, ka šajā gadījumā, ja patērētājs plāno iegūt elektroenerģiju, pirms elektroenerģijas piegādes līguma uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu noslēgšanas piegādātājam ir skaidri, vispusīgi un pārskatāmi jāinformē patērētājs par līgumsoda esamību, par tā piemērošanas nosacījumiem, kā arī par veidu, kā tas tiek aprēķināts, un šī soda apmērs, ņemot vērā Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punktu, nedrīkst tam liegt tiesības viegli mainīt piegādātāju. Šajā lietā, manuprāt, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka līgumsods ir bijis skaidri noteikts attiecīgajā līgumā, un tas sabiedrībai G ļāva precīzi zināt tā aprēķināšanas veidu un to, ka tā apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām¹⁸.

46. Līdz ar to konteksts, kādā iekļaujas Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkts, apstiprina, ka līgumā, kurš noslēgts starp elektroenerģijas piegādātāju un mazo uzņēmumu, principā var būt paredzēts līgumsods, kas mazajam uzņēmumam jāmaksā par līguma pirmstermiņa izbeigšanu, ar nosacījumu, ka tas līguma noslēgšanas brīdī ir skaidri, vispusīgi un pārskatāmi informēts par šī soda esamību un ka minētā soda apmērs neliedz mazajam uzņēmumam tiesības viegli mainīt piegādātāju.

47. Trešām kārtām, interpretāciju, saskaņā ar kuru Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkts neizslēdz to, ka mazajam uzņēmumam tiek piemērots līgumsods, ja pirms termiņa tiek izbeigts uz noteiktu laiku noslēgts elektroenerģijas piegādes līgums par fiksētu cenu, tādā gadījumā, kad dalībvalsts uz šādiem uzņēmumiem nav attiecinājusi mājsaimniecību lietotājiem piešķirto aizsardzību, apstiprina šīs direktīvas *mērķi*.

48. Proti, Direktīvas 2009/72 mērķis, kā izriet no tās 1. panta, ir paredzēt kopīgus noteikumus elektroenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un piegādei, kā arī patērētāju aizsardzības noteikumus, lai Savienībā uzlabotu un integrētu konkurētspējīgus elektroenerģijas tirgus. Šajā ziņā saskaņā ar Tiesas judikatūru šīs direktīvas mērķis būtībā ir izveidot atvērta un uz konkurenci balstītu elektroenerģijas iekšējo tirgu, kas ļauj patērētājiem brīvi izvēlēties piegādātājus un visiem piegādātājiem brīvi veikt piegādes lietotājiem, pieņemot vienādus noteikumus šajā tirgū, nodrošināt drošu enerģijas piegādi un cīnīties pret klimata pārmaiņām¹⁹.

¹⁶ Norādišu, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punktam analogas tiesību normas ir ietvertas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/73/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 94. lpp.), kas joprojām ir spēkā. Skat. Direktīvas 2009/73 3. panta 3. un 6. punktu.

¹⁷ Atgādināšu – tā kā primārajās tiesībās nav vienotas definīcijas, katrā Savienības tiesību aktā, kurš attiecas uz patērētājiem, ir ietverta “patērētāja” definīcija, kas attiecas tikai uz konkrēto aktu (šajā nozīmē skat. ģenerālvokāta Dž. Pitruccella [G. Pitruzzella] secinājumus lietā YYY. (Jēdziens “patērētājs”) (C-570/21, EU:C:2022:1002, 32. punkts)). Direktīvā 2009/72 jēdziens “patērētājs” nav definēts, un šķiet, ka tam ir plaša nozīme, it īpaši ņemot vērā tās 1. apsvērumu, kurā teikts, ka elektroenerģijas iekšējais tirgus tiek veidots, lai “visiem patērētājiem Eiropas Savienībā” būtu izvēles iespējas – “neatkarīgi no tā, vai šie patērētāji ir iedzīvotāji vai uzņēmumi”.

¹⁸ Skat. šo secinājumu 9. zemspējas piezīmi.

¹⁹ Skat. spriedumus, 2019. gada 12. decembris, *Slovenské elektrárne* (C-376/18, EU:C:2019:1068, 32. punkts), un 2020. gada 11. jūnijs, *Prezident Slovenskej republiky* (C-378/19, EU:C:2020:462, 22. punkts).

49. Līdz ar to Direktīvas 2009/72 galvenais mērķis ir pabeigt elektroenerģijas iekšējā tirgus izveidi²⁰, un tas it īpaši nozīmē elektroenerģijas piegādātāju attīstību, lai galu galā nodrošinātu labākus piegādes nosacījumus patērētājiem. Šajā ziņā Direktīvas 2009/72 57. apsvērumā ir teikts, ka dalībvalstīm ir jāļauj patērētājiem pilnībā izmantot iespējas, ko piedāvā liberalizēts elektroenerģijas iekšējais tirgus.

50. Šajā ziņā jānorāda, ka uz noteiktu laiku noslēgti elektroenerģijas piegādes līgumi par fiksētu cenu var nodrošināt lietotāju aizsardzību, garantējot tiem zemu un stabilu elektroenerģijas cenu. Šajā ziņā Komisija rakstveida apsvērumos ir atsaukusies uz Eiropas energoregulatoru padomes (CEER) 2016. gada 17. maija Atzinumu par līgumu pirmstermiņa izbeigšanas maksām²¹; saskaņā ar to šādi līgumi sniedz patērētājiem pārlicību par enerģijas izmaksām, kuras nemainās²². Tomēr apmaiņā pret šāda līguma noslēgšanu elektroenerģijas piegādātājs uzņemas dažādas izmaksas, lai iegādātos kopējo enerģijas daudzumu, kas būs nepieciešams, lai apmierinātu lietotāja vajadzības jau no paša sākuma, un tas, kā norāda CEER, ietver papildu izmaksas, it īpaši, lai nodrošinātos pret izmaksu svārstīgumu vairumtirdzniecības tirgū²³. Tādējādi gadījumā, kad lietotājs, kas ir noslēdzis līgumu uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, pirms termiņa beigām izbeidz līgumu, pirmstermiņa izbeigšanas maksas var ļaut piegādātājam kompensēt izmaksas, kuras izriet no šī līguma. Ja tas tā nebūtu, minētais piegādātājs varētu būt spiests šādu izmaksu segšanas risku pārnest uz visiem saviem klientiem, un galu galā tas varētu izraisīt elektroenerģijas cenu pieaugumu un piedāvājuma samazināšanos attiecībā uz lietotājiem²⁴.

51. Tāpēc, manuprāt, Direktīvas 2009/72 ietvaros elektroenerģijas piegādes līgumu, kuri noslēgti uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, īpatnības nozīmē, ka pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā paredzētās maksas var šķīst pamatotas, lai galu galā nodrošinātu visu patērētāju aizsardzību, ļaujot tiem iegūt zemākas elektroenerģijas cenas.

52. Tāpēc uzskatu, ka šajā lietā galvenās grūtības rada līgumsoda apmērs, kuram vienlaikus ir jāļauj lietotājam viegli mainīt piegādātāju un nodrošināt iepriekšējam piegādātājam atbilstošu kompensāciju, lai segtu izmaksas, kuras radušās, nodrošinot minētā līguma izpildi, jo pretējā gadījumā tiktu apdraudēta Direktīvas 2009/72 lietderīgā iedarbība.

53. Šajā ziņā iesniedzējtiesa atsauca uz Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punktu, kurā saistībā ar maksu par elektroenerģijas piegādes līguma, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, izbeigšanu ir noteikts, ka šīs maksas “nepārsniedz tiešos ekonomiskos zaudējumus, kas rodas piegādātājam”. Šī tiesa uzskata, ka šajā tiesību normā ir sniegtas norādes par Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkta interpretāciju, kas jāizmanto. Tomēr, pirmkārt, kā norādīts šo secinājumu 44. punktā, Direktīva 2019/944 pamatlietā nav piemērojama *ratione temporis*. Otrkārt, šī tiesību norma attiecas vienīgi uz maksu par tāda līguma izbeigšanu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, nevis uz piegādātāja maiņas maksu. Treškārt, attiecībā uz mazajiem uzņēmumiem Direktīvā 2019/944 ir izmantota cita pieeja, nevis Direktīvā 2009/72 piemērotā pieeja, 12. panta 2. punktā skaidri nosakot, ka dalībvalstis nodrošina, ka no tiem netiek iekasēta maksa par piegādātāja maiņu. Līdz ar to uzskatu, ka Direktīva 2019/944 nevar būt par atsauci tādā lietā kā pamatlieta.

²⁰ Spriedums, 2018. gada 28. novembris, *Solvay Chimica Italia* u.c. (C-262/17, C-263/17 un C-273/17, EU:C:2018:961, 36. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

²¹ Šis dokuments (angļu valodā) ir pieejams šajā tīmekļvietnē:
<https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/792d2636-53db-f60c-a7b7-7a676f3a28d0>.

²² Skat. CEER atzinuma 2. lpp.

²³ Skat. CEER atzinuma 2. lpp.

²⁴ Skat. CEER atzinuma 2. lpp.

54. Direktīvas 2009/72 gadījumā ir jākonstatē, ka tajā nav nevienas norādes ne par to maksu apmēru, ko mazais uzņēmums varētu maksāt, ja tas, lai mainītu piegādātāju, pirms termiņa izbeidz uz noteiktu laiku noslēgtu elektroenerģijas piegādes līgumu par fiksētu cenu, ne arī par šo maksu aprēķināšanas veidu. Tādējādi šī direktīva atstāj dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz tiesisko regulējumu saistībā ar pamatnostādnēm par šādām izbeigšanas maksām.

55. Tāpēc, atbildot uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, uzskatu, ka valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem tad, ja mazais uzņēmums pirms termiņa izbeidz uz noteiktu laiku noslēgtu līgumu par fiksētu cenu, ir jāmaksā līgumsods neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir iepriekšējam piegādātājam nodarītais kaitējums, lai gan šajos tiesību aktos nav noteikts neviens kritērijs minētā soda aprēķināšanai vai samazināšanai un ir atļauts, ka šī līgumsoda apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, tikai šī apstākļa dēļ vien nav nesaderīgi ar Direktīvu 2009/72.

56. Tomēr dalībvalstīm atstātās rīcības brīvības rezultāts nedrīkst būt tāds, ka tiek atņemta jēga tiesībām viegli pāriet pie jauna piegādātāja, kādas izriet no šīs direktīvas 3. panta 5. un 7. punkta. Šajā ziņā iesniedzējtiesa atsaucas uz tāda soda gadījumu, kura apmērs atbilst līdz līguma termiņa beigām nepatērētās elektroenerģijas cenai, piemērojot *take or pay* (“saņem vai maksā”)²⁵ veida klauzulu. Saskaņā ar šādu klauzulu šajā gadījumā pircējam ir pienākums samaksāt par visu to elektroenerģiju vai tās daļu, ko viņš ir apņēmis iegādāties, neatkarīgi no tā, vai tas šo elektroenerģiju izmanto vai nē²⁶. *Take or pay* klauzula pirmšķietami nozīmē, ka patērētājs uzņemas visus riskus, kas saistīti ar piegādes līgumu, kuru tas ir parakstījis, un tiek stingri atturēts no līguma izbeigšanas, lai pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā nemaksātu divkārtas izmaksas par elektroenerģiju. No tā var secināt, ka šāda klauzula nav saderīga ar Direktīvu 2009/72.

57. Tomēr uzskatu, ka noteiktos konkrētos apstākļos nevar izslēgt, ka saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, ja piegādātājs ir uzņēmis dažādas izmaksas, lai nodrošinātu uz noteiktu laiku noslēgta līguma par fiksētu cenu izpildi līdz tā termiņa beigām, it īpaši elektroenerģijas iegādi, lai apmierinātu lietotāja vajadzības jau no paša sākuma, izdevumi, kuri šim piegādātājam radušies šī līguma pirmstermiņa izbeigšanas dēļ, faktiski var atbilst summai, ko lietotājs būtu samaksājis līdz līguma termiņa beigām, ja tas būtu turpinājis tā izpildi parastā veidā.

58. Šajā gadījumā iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai līgumsods neapdraud sabiedrības G tiesības viegli pāriet pie jauna piegādātāja, ņemot vērā visus konkrētos lietas apstākļus, it īpaši līgumsoda apmēra samērīgumu, jo šis apmērs nedrīkst pārsniegt to izmaksu segšanu, kas iepriekšējam piegādātājam radušās līguma pirmstermiņa izbeigšanas dēļ, lai nepieļautu šī piegādātāja nepamatotu iedzīvošanos²⁷.

59. Ievērojot visu iepriekš minēto, uz prejudiciālajiem jautājumiem ierosinu atbildēt, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 5. un 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādus valsts tiesību aktus, saskaņā ar kuriem tad, ja mazais uzņēmums, lai mainītu piegādātāju, pirms termiņa

²⁵ Brīvs tulkojums.

²⁶ *Take or pay* klauzulai, ko bieži izmanto piegādes līgumos, it īpaši enerģētikas nozarē, ir trīs galvenās iezīmes, proti, pirmkārt, tai ir kompensējošs raksturs, jo tās mērķis ir piešķirt kompensāciju tās saņēmējam par to, ka otra līgumslēdzēja puse nav izpildījusi savas saistības, un tas ļauj izvairīties no jautājuma, kas dažkārt ir sarežģīts, par zaudējumu pierādīšanu un to apmēru; otrkārt, tai ir priekšlaicīgs raksturs, jo puses līguma noslēgšanas brīdī *ex ante* nosaka soda naudas, kādas maksājamas kreditoram, ja tā klients-parādnieks nepilda savas saistības, un, treškārt, tai ir vienotas likmes raksturs, kas izpaužas kā fiksēta summa vai noteikta procentuālā daļa no preču kopējās vērtības vai pārdošanas cenas, kura ir noteikta pietiekami augsta, lai veicinātu rūpību. Skat. it īpaši Kohl, B., un citi, “Les clauses take or pay: des clauses originales et méconnues”, *Journal des tribunaux*, 2009, Nr. 6354, 349.–358. lpp., it īpaši 354.–356. lpp.

²⁷ Šajā ziņā jāatgādina, ka valstu tiesas ir tiesīgas nodrošināt, lai Eiropas Savienības tiesību sistēmas garantēto tiesību aizsardzība neradītu prasītāju nepamatotu iedzīvošanos (skat. spriedumu, 2023. gada 30. marts, AR u.c. (Tieša prasība pret apdrošinātāju) (C-618/21, EU:C:2023:278, 41. punkts, kā arī tajā norādītā judikatūra).

izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, šim uzņēmumam var nākties maksāt līgumsodu situācijā, kad šajos tiesību aktos ir noteikts, ka šis sods ir maksājams neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir iepriekšējam piegādātājam nodarītais kaitējums, lai gan minētajos tiesību aktos nav noteikts neviens kritērijs minētā soda aprēķināšanai vai samazināšanai un ir atļauts, ka šī līgumsoda apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, ar nosacījumu, ka piegādātājs ir skaidri, vispusīgi un pārskatāmi informējis minēto uzņēmumu par līgumsoda esamību, tā piemērošanas nosacījumiem, kā arī veidu, kā tas tiek aprēķināts, un ka šī līgumsoda apmērs neatņem šim pašam uzņēmumam tiesības viegli pāriet pie jauna piegādātāja. Šajā ziņā iesniedzējtiesai ir jāņem vērā visi konkrētie lietas apstākļi, it īpaši līgumsoda apmēra samērīgums, jo šis apmērs nedrīkst pārsniegt to izmaksu segšanu, kas iepriekšējam piegādātājam radušās līguma pirmstermiņa izbeigšanas dēļ.

V. Secinājumi

60. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu 3. panta 5. un 7. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tie pieļauj tāds valsts tiesību aktus, saskaņā ar kuriem tad, ja mazais uzņēmums, lai mainītu piegādātāju, pirms termiņa izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, šim uzņēmumam var nākties maksāt līgumsodu situācijā, kad šajos tiesību aktos ir noteikts, ka šis sods ir maksājams neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir iepriekšējam piegādātājam nodarītais kaitējums, lai gan minētajos tiesību aktos nav noteikts neviens kritērijs minētā soda aprēķināšanai vai samazināšanai un ir atļauts, ka šī līgumsoda apmērs atbilst tās elektroenerģijas cenai, kas nav patērēta līdz līguma sākotnējā termiņa beigām, ar nosacījumu, ka piegādātājs ir skaidri, vispusīgi un pārskatāmi informējis minēto uzņēmumu par līgumsoda esamību, tā piemērošanas nosacījumiem, kā arī veidu, kā tas tiek aprēķināts, un ka šī līgumsoda apmērs neatņem šim pašam uzņēmumam tiesības viegli pāriet pie jauna piegādātāja. Šajā ziņā iesniedzējtiesai ir jāņem vērā visi konkrētie lietas apstākļi, it īpaši līgumsoda apmēra samērīgums, jo šis apmērs nedrīkst pārsniegt to izmaksu segšanu, kas iepriekšējam piegādātājam radušās līguma pirmstermiņa izbeigšanas dēļ.